

DE TAFEL VAN DE TAFELBERG

Ten noordwesten van Blaricum ligt aan de rand van de hei, geheel verscholen achter struikgewas en bomen, een steile heuvel die ongeveer 10 meter boven de directe omgeving uitsteekt en met zijn hoogte van 36½ meter + N.A.P. het hoogste geografische punt van noord Holland is : De Tafelberg.

Al sinds ± 1500 v. Chr. hebben zich rond deze heuvel mensen opgehouden, maar of het toen een speciale plaats voor hen betekende en wanneer het voor het eerst met leem werd opgehoogd is niet meer na te gaan. De oudste historische gegevens uit de 16^e en 17^e eeuw spreken al over een kunstmatig verhoogde heuvel die de Kooltjesberg genoemd wordt. Als verklaring voor deze ook elders wel voorkomende naam wordt aangenomen dat op de top een vuur gebrand werd als baken voor de zeelieden die op de Zuiderzee passeerden. Zeker moet deze hoogste, toen nog rondom vrij uitzijnde, heuvel een belangrijk oriëntatiepunt geweest zijn midden tussen de mondingen van Vecht en Eem en dat niet alleen voor de reizigers ter zee. Vanaf het bergje had men een onbelemmerd uitzicht van tientallen kilometers naar alle zijden; van Amsterdam tot Amersfoort en van Utrecht tot Urk. Het unieke van het uitzicht was vooral de verscheidenheid in het landschap: aan de ene zijde heidevelden omlaag glooiend naar de zee, en het dorpje Huizen, waar achter het groene Holland met de steden Naarden, Muiden en Amsterdam, aan de andere zijde akkers met Blaricum waar achter de groene Eemvallei en daarnaast aan de horizon de Utrechtse heuvelrug! Is het dan ook een wonder dat het al in de 17^e eeuw een toeristische trekpleister werd en dat een reisbeschrijver het later ronduit het mooiste uitzicht noemt dat hij op zijn vele reizen door heel Nederland gezien Ook toen wist men al wat V.V.V. betekende! Omstreeks het midden der 17^e eeuw liet de toenmalige ontvanger (!) van het "Gemeene Land" de heer Uyttenbogaert, met toestemming van de Graaflykheid, een hardstenen tafel plaatsen met daar overheen een dak op vier palen. Wat zijn motief hiertoe was kan men alleen maar raden; een vriendelijke geste tegenover de vreemdelingen/belasting(tol)betalers, een praktische richtingaanwijzer; of een opvallend persoonlijk monument? Want de langwerpige geprofileerde steen werd voorzien van een groot familiewapen waaromheen een cirkel die, wat minder opvallend, verdeeld was in 63 of 64 ingekraste stralen waarin behalve die van de Zuiderzee nog 58 namen van landstreken, plaatsen en landgoederen die men in de betreffende richting met of zonder kijker kon zien. Waarschijnlijk waren ook de windrichtingen aangegeven en mogelijk de naam van de gulle stichter. Het werd dan ook toepasselijk de Oriëntatietafel of Compas genoemd en men beweerde dat de tafel op gelijke hoogte met het puntje van de Blaricummer toren stond.

Op de 19e september 1714 brengt een zekere Le Long een bezoek aan de heuvel en treft de tafel in gehavende, maar met ijzers gerepareerde, toestand aan. Het houten dak is dan verdwenen en hij noteert nauwkeurig alle namen met de verontschuldiging dat hij één bepaalde naam niet meer kon ontcijferen "vermits aldaar verscheydene letters door ouderdom geheel wechgeraakt zijn, en ik er ten deele na moeten gissen, doch komt mij seer waarschijnlijk voor Eembrug te moeten zijn". Deze beschrijving

van de tafel vult de bekende afbeelding aan die voorkomt op de ± 1740 uitgegeven kaart van Gooiland en die opgedragen is aan de heer Hendrik Bicker, burgemeester van Amsterdam die het buiten Hilverbeek bewoonde. Deze zou de oude tafel vervangen hebben voor een nieuwe, veel luxer exemplaar en men neemt meestal aan dat de afbeelding op de kaart de nieuwe tafel voorstelt. Er staan echter twee namen niet ingevuld (voor H..... en De!... vermeldt Le Long: Eemnes en Eembrug) Bicker zal zijn nieuwe tafel wel aangepast hebben en vermeldde volgens latere ooggetuigen 60, helaas niet gespecificeerde, namen. Dit maakt aannemelijk dat genoemde afbeelding wel de oude tafel van Uyttenbogaert weergeeft.

De nieuwe werd een prachtstuk: ronde witmarmeren plaat, gevat in een grotere van donkerblauwe hardsteen op een keurig 120 cm hoge rond bakstenen voetstuk zodat men makkelijk over het oppervlak in de gewezen richting kon kijken. Deze situatie toont ons omstreeks de behangselschilder Jacob Cats op een van de serie van drie(?) aquarellen die hij van het prachtige uitzicht maakte. Weliswaar mist men hier de hardstenen omlijsting, die mogelijk later is aangebracht (als Jacob tenminste betrouwbaar is) omdat deze in 1809 duidelijk vermeld wordt.

Ondertussen is de Kooltjesberg geheel verdwenen en kent men alleen nog de berg met de tafel; de Tafelberg.

Vreemd genoeg heeft Bicker geen wapen op de steen aangebracht want men beschrijft in 1809 dat i het midden "een ledig rond gelaten is", of wisten de patriotten hier meer van? (In de Franse tijd werden veel familiewapens zorgvuldig verwijderd).

Door verschillende omstandigheden verliest de tafelberg in de loop der 19^e uw zijn faam. In 1879 betreurt Craandijk in zijn boek nog wel de baldadigheid van de jeugd die de tafel gebroken en verspreid zou hebben, maar ondertussen had het grote publiek eigenlijk al aantrekkelijker, makkelijk per tram te bereiken attracties ontdekt b.v. de Rotonde aan de Huizerweg en het paviljoen Larenberg. Bovendien werd het vrije uitzicht steeds meer belemmerd door geboomte en naderende bebouwing van de Blaricummer eng, zodat toch ook hier al een stelling gebouwd moest worden om, vooral naar het zuiden, nog van het vergezicht te kunnen genieten. Een oude ansicht toont ons deze primitieve toren, met aan de voet van de heuvel en soort theehuisje met zitjes en het opdringende geboomte! Wanneer deze toren geplaatst is en weer verdwenen is is niet precies bekend, maar dit moet omstreeks de eeuwwisseling geweest zijn.

In 1915 werd bij toeval een stuk van de verdwenen tafel gevonden en kregen enkele geïnteresseerden toestemming van het bestuur van Stad en Lande voor een opgraving in de heuvel, en met succes! Men vond brokstukken van zowel de oude als de nieuwe tafel! Van de rechthoekige tafel kwam ongeveer de helft tevoorschijn met het rijk versierde wapen als belangrijkste deel. Van de nieuwere ronde tafel vond men een stuk van de hardstenen plaat met opstaande rand, en drie stukken van de daarin passende wit marmeren plaat. Deze laatste stukken werden niet in de tafelberg gevonden maar kwamen tevoorschijn uit een hoop puin in het dorp. De brokstukken werden in het Goois Museum te Hilversum opgesteld en liggen sinds de opheffing daarvan opgeslagen in het depot van De Vaart. Helaas schijnen de

marmere fragmenten daar niet bij te zijn en is vergelijking van beide tafels daardoor onmogelijk.

De Tafelberg beleefde nog een korte opbloei. In 1923 kreeg het de bestemming van een gecamoufleerde betonnen watertoren voor de gemeente Huizen en werd daardoor enkele meters verhoogd. Ondertussen waren de Rotonde en Larenberg verdwenen en ontstond weer dringende behoefte aan een goed uitzichtpunt. In 1934 lukte het de toenmalige burgemeester Klaarenbeek een door Wouter Hamdorff ontworpen toren geplaatst te krijgen op de heuvel die nu aan het pas opgerichte Goois Natuurreservaat behoorde. Het was een riante zeskantige stellage van ± 6 meter hoog waarop een via een wenteltrap bereikbaar platform van 10 meter doorsnede die weer een prachtig uitzicht over het Gooi verschafte en de Tafelberg zijn eeuwenoude reputatie hergaf.

Helaas heeft deze toren slechts kort dienst gedaan, in de oorlog schijnt zij in verval geraakt te zijn, maar de degelijke grenen constructie is pas na de oorlog gedemonteerd en de onderdelen aan de plaatselijke timmerman verkocht. De betonnen fundamente met de bevestigingsbouten en de onderste gemetselde trede van de wenteltrap bleven op hun plaats en zijn nu nog aanwezig. Men beweert vaak dat dit de fundamente van Duits afweergeschut of mitrailleur- uitkijkpost is dat er in de oorlog gestaan zou hebben. Maar daar is geen spoor meer van te vinden.

Het uitzicht werd sindsdien steeds moeilijker en sinds enkele jaren zelfs vrijwel geheel onmogelijk door de onbelemmerde groei van struikgewas op de helling en ieder die 's zomers de steile maar uitnodigende trap langs het mulle zandpad beklommen heeft daalt teleurgesteld weer af. Vooral de ouderen die zich "vroeger" herinneren.

Le Long vermeldt duidelijk een langwerpige tafel; hoewel vierkant of rond logischer zou zijn. Vermoedelijk stond op het resterende deel een tekst met naam en titel van de stichter waardoor zijn naam en familie ook zo goed bekend was.

In het gemeente archief van Blaricum is een interessante map met stukken over de Tafelberg vanaf 1931 waarin o.a. bouwtekeningen van Hamdorff en correspondentie tijdens de bezetting ook alle gegevens van oprichting en afbraak van de toren.

Recht van P.W.N gekregen tot 7 april 1998.

Overgeleverd vers (volgens zeggen ± 1850 ?) dat kennelijk op een van de tafels aangebracht was:

Waar ik van mijn schepper

Gesteld ben op deez'hei

Is voor mij te zien

De bossen en de hei

En ook de groene landen

De zeeën en haar baren

Veel steden en dorpen in het rond

Kan ik doen verklaren.